

OPEN BRIEF AAN DE NATIONALE ASSEMBLEE INZAKE: Het constitutioneel kiesrecht in Suriname naar gender en naar algemeenheid

Geachte voorzitter en leden van de Nationale Assemblée,

Naar aanleiding van informatie op de website van De Nationale Assemblée over het actief en passief kiesrecht in Suriname, onderverdeelt naar gender en naar algemeenheid, gelieve u mij te vergunnen om mij middels deze open brief tot uw geacht college te richten. Op de website worden in de sub-rubriek "Geschiedenis DNA", onder de rubriek "Jeugd", over de periode 1866 tot en met 1966, een aantal onjuistheden vermeld waarop ik in het epilogo terugkom.

Democratie in Suriname

Sinds 1865 heeft het Surinaams staatsrecht de basiselementen van een democratische rechtsstaat, te weten een uitvoerende macht, een wetgevende macht en een rechterlijke macht, zij het toen in een rudimentaire vorm of zo u wilt in een embryonale fase. Tot die basiselementen wordt gerekend een volk vertegenwoordigend lichaam, met wetgevende bevoegdheid en waarvan alle leden gekozen zijn. Van een volwaardige constitutionele democratie wordt gesproken wanneer die verkiezingen (i) vrij en geheim zijn, en waarbij in beginsel (ii) alle ingezetenen die nationalen zijn, ongeacht hun geslacht, economische positie of opleiding, (iii) mogen stemmen en (iv) gekozen kunnen worden.

In Suriname heeft de democratie zich vanaf 1865 ontwikkeld tot wat het heden is, namelijk een volwaardige constitutionele democratie. Over het algemeen bestaat de indruk dat die ontwikkeling min of meer geleidelijk in opgaande lijn heeft plaatsgevonden. Met name wordt vaak gedacht dat aanvankelijk vrouwen geen kiesrecht hadden en ook dat het census- en capaciteitskiesrecht successievelijk zijn afgeschaft. Dat beeld is volgens mij niet geheel scherp, zeker niet wanneer daarbij ook het onderscheid tussen actief en passief kiesrecht wordt betrokken.

Constitutioneel kiesrecht

In deze open brief wordt uitsluitend het constitutioneel kiesrecht in beschouwing genomen, zoals vastgelegd in de respectieve constitutionele regelingen sinds 1865, te weten:

1. Het Reglement op het Beleid der Regering in de Kolonie Suriname van 1865 (G.B. 1865 no. 12);
2. De Surinaamsche Staatsregeling van 1936 (G.B. 1936 no. 156);
3. De Surinaamse Staatsregeling van 1948 (G.B. 1948 no. 73);
4. De Landsregeling van Suriname van 1950 (G.B. 1950 no. 12);
5. De Staatsregeling van Suriname van 1955 (G.B. 1955 no. 53);
6. De Grondwet voor de Republiek Suriname van 1975 (S.B. 1975 no. 2);
7. Het Algemeen Decreet A van 1980 (S.B. 1980 no. 59);
8. De Grondwet van de Republiek Suriname van 1987 (G.B. 1987 no. 116 zoals gewijzigd bij S.B. 1992 no 38).

De Interimregeling voor Suriname van 1950 en het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden van 1954, die eveneens als constitutionele regelingen moeten worden beschouwd, worden hierbij echter buiten beschouwing gelaten omdat die regelingen geen betrekking hadden op het constitutioneel kiesrecht.

Kiesregelingen

Het kiesrecht in Suriname is sinds 1865 constitutioneel verankerd en in alle constitutionele regelingen is dwingend een organieke wet voorgeschreven ter verdere uitwerking en uitvoering van de in die regelingen gegeven constitutionele kiesrechten. Sinds 1975 is er tevens het voorschrift dat die organieke wet met 2/3 meerderheid dient te worden goedgekeurd, als een waarborg voor stabiliteit en rechtszekerheid ter zake de wijze van uitoefening van het actief en passief kiesrecht in Suriname.

In deze open brief worden deze wetten - die aanvankelijk “Kiesreglement” en later “Kiesregeling” werden genoemd, alsmede de krachtens die regelingen gegeven besluiten - ook buiten beschouwing gelaten, omdat de focus zich hier slechts richt op het constitutioneel kiesrecht, met name het actief en passief kiesrecht, naar gender en naar algemeenheid.

Begrippen

In deze open brief wordt met “actief kiesrecht” bedoeld het recht om te stemmen. Met “passief kiesrecht” wordt bedoeld het recht om gekozen te worden. Met “censuskiesrecht” wordt bedoeld het vereiste van belasting betalen om te mogen stemmen en/of om gekozen te kunnen worden. Met “capaciteitskiesrecht” wordt bedoeld het vereiste van het bezit van een diploma om te mogen stemmen en/of om gekozen te kunnen worden.

Het begrip “algemeen kiesrecht” wordt in verschillende betekenissen gebruikt die van elkaar moeten worden onderscheiden. Met algemeen kiesrecht kan bedoeld worden:

- a) dat er geen sprake is van censuskiesrecht en/of capaciteitskiesrecht;
- b) dat zowel voor mannen en vrouwen de zelfde vereisten gelden, voor zowel het actief kiesrecht als het passief kiesrecht.

In deze gebruik ik het begrip algemeen kiesrecht uitsluitend in de hiervoor onder a) gegeven betekenis.

Primaire en secundaire vereisten

In alle constitutionele regelingen zijn voor het bezitten van zowel het actief als het passief kiesrecht, als primaire vereisten opgenomen; (i) het ingezetenschap en de nationaliteit, (ii) alsmede een minimumleeftijd. Verder zijn als secundaire vereisten opgenomen; (iii) het bezit van alle burgerlijke rechten en (iv) het niet uitgesloten zijn van het kiesrecht, om redenen als in de constitutionele regelingen steeds zelf is bepaald.

Deze primaire en secundaire vereisten, die allen een eigen ontwikkeling hebben doorgemaakt, zullen gezien het onderwerp van deze open brief, hier verder ook buiten beschouwing blijven.

Tabel

In onderstaande tabel is chronologisch het constitutioneel actief en passief kiesrecht in Suriname, onderverdeelt naar gender en naar algemeenheid weergegeven, zoals vervat in de verschillende constitutionele regelingen sinds 1865. Tevens zijn daarbij de betreffende artikelen vermeld en is voor het gemak als bijlage bij deze open brief de tekst van die artikelen gevoegd.

Jaar	Constitutionele Regeling	Actief kiesrecht (recht om te stemmen)	Passief kiesrecht (recht om gekozen te worden)
1865	Reglement op het Beleid der Regering in de Kolonie Suriname	- Mannen en vrouwen (art. 69) - Census (art. 69)	- Mannen en vrouwen (art. 71) - Algemeen (art. 71)
1936	Surinaamsche Staatsregeling	- Alleen mannen (art. 69 lid 1) - Census (art. 69 lid 1 sub 4 sub b) Of: - Capaciteit (art. 69 lid 1 sub 4 sub a)	- Mannen en vrouwen (art. 71) - Census (art. 71 juncto 69) Of: - Capaciteit (art. 71 juncto 69)
1948	Surinaamse Staatsregeling	- Mannen en vrouwen (art. 79 lid 1) - Algemeen (art. 79 lid 1)	- Mannen en vrouwen (art. 81 juncto 79) - Algemeen (art. 81 juncto 79)
1950	Landsregeling van Suriname	- Mannen en vrouwen	- Mannen en vrouwen

		(art. 73 lid 1) - Algemeen (art. 73 lid 1)	(art. 75) - Algemeen (art. 75)
1955	Staatsregeling van Suriname	- Mannen en vrouwen (art. 44 lid 1) - Algemeen (art. 44 lid 1)	- Mannen en vrouwen (art. 46) - Algemeen (art. 46)
1975	Grondwet voor de Republiek Suriname	- Mannen en vrouwen (art. 53 lid 1) - Algemeen (art. 53 lid 1)	- Mannen en vrouwen (art. 56) - Algemeen (art. 56)
1980	Algemeen Decreet A	- Kiesrecht opgeschort (art. 4)	- Kiesrecht opgeschort (art. 4)
1987	Grondwet van de Republiek Suriname	- Mannen en vrouwen (art. 57 lid 1) - Algemeen (art. 57 lid 1)	- Mannen en vrouwen (art. 59) - Algemeen (art. 59)
Constitutioneel actief en passief kiesrecht in Suriname naar gender en naar algemeenheid			

Passief en actief kiesrecht naar gender

Het eerste wat opvalt is dat sinds 1865 zowel mannen als vrouwen het passief kiesrecht bezitten en dat zulks tot heden onveranderd is gebleven. Vrouwen hebben in Suriname dus sinds 1865 onafgebroken het recht gehad om zich kandidaat te stellen.

Ten tweede valt op dat met uitzondering van de periode 1936 tot 1948, sinds 1865 mannen en vrouwen het actief kiesrecht bezitten. Alleen in voornoemde periode bezaten vrouwen geen actief kiesrecht, dus mochten zij niet stemmen. Maar in die periode konden vrouwen zich, zoals eerder gebleken, wel kandidaat stellen.

Schneiders-Howard

Het markante bewijs daarvoor is het feit dat mevrouw Grace Ruth Schneiders-Howard in 1938 als eerste vrouw gekozen werd tot volksvertegenwoordiger, te weten lid van de Staten van Suriname. Dat was op zich zelf al een historische prestatie, maar het was ook van grote maatschappelijke betekenis als men beseft dat Schneiders-Howard dus uitsluitend door mannen werd gekozen. Immers in 1938 hadden vrouwen geen actief kiesrecht en waren zij dus niet gerechtigd om te stemmen. Mijns inziens een prestatie die voor die tijd zijn weerga niet kent.

Algemeen kiesrecht

Als derde valt op dat van 1865 tot 1936 alleen het actief kiesrecht, het recht om te stemmen, aan census onderhevig was, terwijl het recht om zich kandidaat te stellen in die periode algemeen was, dus vrij van census- of capaciteitsvereiste.

In 1936 vond in dit opzicht een duidelijke democratische terugval plaats. Het actief kiesrecht voor vrouwen werd geheel geschrapt. Het passief kiesrecht bleef voor mannen en voor vrouwen gelden, maar dat recht, om gekozen te worden, werd onderhevig aan een census- of aan een capaciteitsvereiste. De kandidaat moest óf belasting betalen óf een diploma bezitten.

Vaak wordt gedacht dat het census- en capaciteitsvereiste voor het passief kiesrecht in 1936 cumulatief werden ingevoerd, hetgeen zou betekenen dat aan beide vereisten zou moeten zijn voldaan. Dat is echter onjuist. Immers, sub 4 van lid 1 van artikel 69 stelt dat voldaan moet zijn "aan een der volgende voorwaarden"; óf het census (belasting betalen) óf het capaciteitsvereiste (diploma), en dus niet aan beiden.

Dit constitutioneel schrappen van het actief kiesrecht voor vrouwen en de inperking van het passief kiesrecht voor zowel mannen als vrouwen, duurde gelukkig tot 1948, dus slechts 12 jaar.

Ten vierde moet geconcludeerd worden dat vanaf 1948 tot heden het constitutioneel actief en passief kiesrecht, voor zowel mannen als vrouwen, vrij is van een census- of capaciteitsvereiste en dus algemeen is.

Opschorting kiesrecht

Ten vijfde mag niet onvermeld blijven dat van 1980 tot 1987 de Grondwet van 1975 “geheel in haar werking” werd “geschorst” en het gekozen Parlement “buiten werking” werd gesteld, en wel bij de Algemene Decreten A en A-1.

Deze periode, waarin van de uitoefening van het kiesrecht dus in het geheel geen sprake was en het gekozen Parlement haar democratische taken niet mocht uitoefenen, moet als een donkere bladzijde in de geschiedenis van het kiesrecht en de democratie in Suriname worden beschouwd, welke bladzijde gelukkig na 7 jaar werd omgeslagen.

Onjuistheden

Op grond van het voorgaande ben ik bescheiden van oordeel dat de informatie op de website van De Nationale Assemblée over het geschiedenis van het kiesrecht in Suriname naar gender en naar algemeenheid, enkele onjuistheden c.q. onjuiste suggesties bevat, te weten:

- a) dat in de periode 1866 - 1936 alleen mannen mochten stemmen;
- b) dat in de periode 1936 - 1948 vrouwen niet gekozen konden worden;
- c) dat in de periode 1936 - 1948 het census- én het capaciteitsvereiste cumulatief golden voor zowel het actief als het passief kiesrecht;
- d) dat in 1948 het algemeen actief kiesrecht alleen voor mannen werd ingevoerd en pas in 1963 ook voor vrouwen.

Tenslotte hoop ik dat voormelde onjuistheden op de website van De Nationale Assemblée verbeterd zullen worden, omdat deze website in haar geheel een zeer welkome digitale aanvulling is van de mogelijkheden tot beleving van de democratie in Suriname door zowel vrouwen als mannen en niet in het minst door de jeugd. Daardoor draagt deze website bij aan het behoud van de constitutionele democratie, die Suriname - met uitzondering van de periode 1980 tot 1987 - sinds 1948 is.

Hugo A.M. Essed
Paramaribo 7 maart 2019

Biilage bij: Open brief aan DNA inzake het constitutioneel kiesrecht in Suriname naar gender en naar algemeenheid (7 maart 2019)

Reglement op het Beleid der Regering in de Kolonie Suriname 1865

Artikel 69

Om kiezer te zijn wordt vereischt:

1°. Ingezetenschap

Als ingezetenen worden aangemerkt:

a. Nederlanders volgens de wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap en zij, die uit anderen hoofde Nederlandsche onderdanen zijn, wanneer zij sinds 1°. Januarij van het jaar, waarin de kiezerslijst wordt vastgesteld, in de kolonie gevestigd geweest zijn;

b. vreemdelingen, wanneer zij gedurende de laatste vijf jaren, voorafgegaan aan 1 Januarij van het jaar, waarin de kiezerslijst wordt vastgesteld, in de kolonie gevestigd geweest zijn;

2°. de volle ouderdom van vijf en twintig jaren;

3°. het volle genot der burgerlijke regten;

4°. òf het betalen van belasting over een jaarlijks inkomen van *f* 1400 of meer,

òf het betalen in de gezamenlijke directe belastingen eener som, waarvan het juiste bedrag, mits niet beneden dat van *f* 20 noch boven dat van *f* 100, bij het kiesreglement wordt bepaald.

Artikel 71

Verkiesbaar zijn allen, die de vereischten bezitten, opgenoemd in art. 69 onder nummers 1, 2 en 3 dezer wet, en niet onbekwaam, noch uitgesloten zijn.

Surinaamsche Staatsregeling 1936

Artikel 69 lid 1

1. Kiezers zijn mannelijke Nederlandsche onderdanen, die:

1°. sedert 1 Januari van het jaar, waarin de kiezerslijst wordt vastgesteld, in Suriname gevestigd zijn;

2°. den vollen ouderdom van vijf en twintig jaren hebben volbracht vóór 1 Maart van het jaar, waarin de kiezerslijst wordt vastgesteld;

3°. in het volle genot zijn van de burgerlijke rechten, en

4°. voldoen aan een der volgende voorwaarden:

a. vervulling van bij het kiesreglement vastgestelde eischen van verstandelijke ontwikkeling;

b. betaling van belasting over een jaarlijksch inkomen, waarvan het juiste bedrag, mits niet hooger dan duizend gulden, bij het kiesreglement wordt bepaald.

Artikel 71

Verkiesbaar en benoembaar zijn, behoudens het bepaalde bij artikel 72, mannen en vrouwen, Nederlandsche onderdanen, die voldoen aan de vereischten, genoemd in artikel 69.

Surinaamse Staatsregeling 1948

Artikel 79 lid 1

1. De leden van de Staten worden rechtstreeks gekozen door de ingezetenen van Suriname, die de staat van Nederlands onderdaan bezitten en de ouderdom van drieëntwintig jaren hebben vervuld.

Artikel 81

Verkiesbaar zijn, behoudens het bepaalde bij artikel 82, mannen en vrouwen, Nederlandse onderdanen, die aan de vereisten voldoen, genoemd in artikel 79.

Landsregeling van Suriname 1950

Artikel 73 lid 1

De leden van de Staten worden rechtstreeks gekozen door de ingezetenen van Suriname, die de staat van Nederlandse onderdaan bezitten en de ouderdom van drieëntwintig jaren hebben vervuld.

Artikel 75

Verkiezbaar zijn, behoudens het bepaalde bij artikel 76, Nederlandse onderdanen, die aan de vereisten voldoen, genoemd in artikel 73.

Staatsregeling van Suriname 1955

Artikel 44 lid 1

De leden van de Staten worden rechtstreeks gekozen door de ingezetenen van Suriname, die Nederlander zijn de ouderdom van drie en twintig jaren hebben vervuld.

Artikel 46

Verkiezbaar zijn, behoudens het bepaalde bij artikel 47, Nederlanders, die aan de vereisten voldoen, genoemd in artikel 44.

Grondwet voor de Republiek Suriname 1975

Artikel 53 lid 1

1. De leden van het Parlement worden rechtstreeks gekozen, volgens algemeen kiesrecht, door de ingezetenen die de Surinaamse nationaliteit hebben en de leeftijd van eenentwintig jaar hebben bereikt.

Artikel 56

Verkiezbaar zijn de ingezetenen die de Surinaamse nationaliteit bezitten, de leeftijd van dreentwintig jaar hebben bereikt en niet op de in het vorig artikel onder a en c genoemde gronden van de uitoefening van het kiesrecht zijn uitgesloten.

Algemeen Decreet A 1980

Artikel 4 eerste lid

De Grondwet voor de Republiek Suriname wordt, tot nadere aankondiging bij decreet, geheel in haar werking geschorst.

Grondwet van de Republiek Suriname 1987

Artikel 57 lid 1

1. De leden van De Nationale Assemblée worden rechtstreeks gekozen door de ingezetenen die de Surinaamse nationaliteit bezitten en de leeftijd van achttien jaren hebben bereikt.

Artikel 59

Verkiezbaar zijn de ingezetenen die de Surinaamse nationaliteit bezitten, de leeftijd van eenentwintig jaar hebben bereikt en niet op de in het vorig artikel onder a en c genoemde gronden van de uitoefening van het kiesrecht zijn uitgesloten.
